

Zo doet ie't

Veehouder Marten Knol: 'Als je fors wilt melken, is dat hier niet mogelijk'

Kampereiland mag geen museumdorp worden

Tekst: Hans Siemes
Foto's: Hans Menop,
De Stadserven

Vrijwel geen weg loopt recht op het Kampereiland. Een overblijfsel van de manier waarop het bijzondere gebied is ontstaan. Rond de aangeslibde grond van Zuiderzee en IJssel kwam een dijk, waardoor het Kampereiland steeds groeide. Die grond lag nooit mooi in het vierkant, maar altijd bochtig. Dat bepaalde de loop van de dijken. Die kromme dijkjes zijn de wegen door het bijzondere gebied dat zoekt naar toekomstmogelijkheden.

Trekkers op de stadsbrug

Marten Knol maakt deel uit van het bestuur van de Pachtersbond, waar alle pachters lid van zijn. Soms behaalt de bond successen, soms niet. Dankzij de bond rijden er nog steeds boerentrekkers over de stadsbrug van Kampen, een van de fraaiste bruggen van Nederland. Op aandrang van de bewoners langs de kade wilde de gemeente de hefbrug verbieden voor trekkers. Ze waren bang voor lawaai en voor verzakking van hun huizen. Nonsens. Het betekende voor sommige boeren een heel eind omrijden. Of de bond bij een actuele pachtkwestie even succesvol zal zijn, is maar de vraag. De pacht gaat in twee jaar tijd in twee stappen omhoog: van 540 naar 680 euro per hectare. Voor Marten Knol die 33 hectare op het Kampereiland pacht (en daarnaast nog 15 hectare in de Noordoostpolder heeft) betekent het dat hij elk jaar ruim 4.600 euro méér gaat betalen, waar niets extra's tegenover staat. Het is teveel van het goede, vindt de veehouder. De Pachtersbond is er nog met De Stadserven over in discussie. Vroeger konden de pachters via gemeenteraadsleden regelmatig veranderingen in voorstellen voor elkaar krijgen. 'Goed dat die situatie voorbij is. Je kreeg zo ook vriendjespolitiek', vindt ook Marten Knol. Nu had het hem en de pachters wel gepast...

Museumboerderij

Veel over de historie van dit gebied is terug te vinden in Museumboerderij Erf 29 aan de Heultjesweg 31 in Kampereiland. Er is een fraaie tentoonstelling ingericht over het leven en werken op een boerderij op het Kampereiland, zo'n 100 jaar geleden. www.erf29.nl

Marten en Beatrix Knol

De nieuwe hoge Eilandbrug op de weg van Kampen naar de Noordoostpolder torent hoog boven het landschap uit. De brug biedt een prachtig uitzicht over het Kampereiland. Weiland, fraaie oude boerderijen en veel water. Wat een rust straalt het uit. Alsof het er al eeuwen zo ligt. Gedeeltelijk is dat ook zo. Het oudste deel van het Kampereiland is bijna 650 jaar oud. Nadien is de grond ingepolderd, die de IJssel en haar vertakkingen, zoals het Ganzendiep, de Goot en het Keteldiep, uitspuwden. In totaal beslaat het Kampereiland 4.800 hectare. Grond die de gemeente – tegenwoordig De Stadserven – in pacht uitgeeft aan de boeren. Het bracht de stad welvaart en de pachtboeren een bestaan. 112 bedrijven zijn er nog: 110 melkveehouderijen en twee akkerbouwbedrijven.

Het is een uniek gebied, onderdeel van het nationaal landschap IJsseldelta. Natura 2000 laat zijn invloed gelden en de Unesco heeft zelfs overwogen om Kampen en omgeving uit te roepen tot werelderfgoed, zo bijzonder is het. Het is niet doorgegaan. De streek met zijn bijzondere cultuurhistorische waarden voelt de ogen van de maatschappij op zich gericht. Die maatschappij wil het bijzondere landschap met koeien in de wei bewaren. Ze wil er kunnen recreëren en eigenlijk wil ze het houden zoals het is, zonder kanjers van bedrijven. Dat maakt het er voor de boeren in het gebied allemaal niet gemakkelijker op. Aan de andere kant ontstaan daardoor ook kansen.

Rust en ruimte

Marten Knol (46) heeft een melkveebedrijf aan de Noorderrandweg. Zoals de naam al aangeeft, aan de rand van het Kampereiland. Even verderop begint de Noordoostpolder. 'We wonen in een fraai gebied. Daar sta je zelf niet zo bij stil, maar het is wel zo. Ik stoor me er wel eens aan dat mensen verre reizen maken om mooie gebieden te zien, terwijl ze hier om de hoek liggen. Dat weten ze niet eens!' Zijn vrouw Beatrix (44) benadrukt de rust en de ruimte, maar ook de onderlinge binding, dank zij de gemeenschap met kerk, school en verenigingen. 'Het is geweldig dat je kinderen in zo'n omgeving kunnen opgroeien.' Vader Jan Knol (71) vult aan dat het Kampereiland altijd zo mooi in tact is gebleven, ondanks de grote veranderingen met de komst van de ligboxenstallen. 'Kampereiland is altijd heel eigen gebleven.'

Marten Knol is er het voorbeeld van dat de tijd niet stil staat in de streek. Sinds een paar maanden maken twee hypermoderne robots zijn 85 koeien de melk afhandig: driekwart miljoen liter op jaarbasis. Het 'robotmelken' bevalt prima. De veehouder hoeft niet meer twee keer per dag 2½ uur in de melkput te staan. 'Vroeger stond ik 's morgens om kwart voor zes op om te gaan melken. Nu ruim een uur later. Het is allemaal veel relaxter. Vooral 's avonds rond etenstijd is het mooi. Je eet nu met je gezin. Vroeger ging ik om die tijd melken en was ik pas om acht uur weer binnen.'

Hooi voor koninklijke paarden

Het Kampereiland was lange tijd beroemd om zijn hooiwinning, vertelt Jan Knol. De paarden in de Koninklijke stallen kregen het hooi voorgeschoteld. Ook de KI wilde voor de stieren alleen maar hooi uit Kampereiland. Iedere boer had twee hooibergen op zijn erf staan: één voor het eigen vee en één voor de verkoop. Door de verzilting van de grond zou het hooi een specifieke smaak hebben, waardoor het vee het voer uit Kampereiland met graagte vrat. Het maaien, keren en opperen van het gewas gebeurde zo professioneel dat er een uitmuntende kwaliteit hooi ontstond. Jan Knol: 'Eind mei was iedereen op het hooiland bezig met de eerste snede. Dat was de beste.'

Fors melken niet mogelijk

De veehouder breidt uit naar 1 miljoen liter melk. Meer zit er niet in, al zou hij willen. 'Als je fors wilt melken, is dat op Kampereiland niet mogelijk,' geeft Marten Knol aan. De nabijheid van een Natura 2000-gebied – het Zwartemeer – beperkt de drang tot groeien. Uitbreiding van de veestapel is daardoor maar beperkt mogelijk. Méér vee betekent méér ammoniak uit mest en die kan de natuur aantasten. Het Zwartemeer met zijn eilandjes is schitterend. Marten en zijn gezin varen er graag wat rond in een bootje, Natura 2000 beteugelt echter wel de groei aspiraties. Niet zo zeer voor Marten Knol zelf. Hij is voorlopig wel tevreden met de grootte van zijn bedrijf. Die betuogeling geldt wél voor een aantal collega-pachtboeren die zich verder zouden willen ontplooiën in schaalgrootte.

Nog sterker legt het pachtgebied zélf een rem op de ontwikkeling, is de veehouder van mening. Voor een melkveehouder komt er maar weinig land vrij om uit te breiden. 'Stoppers' zijn er niet veel op Kampereiland, terwijl elke 'blijver' graag wil uitbreiden. De ongeveer 33 hectare gemiddeld per pachtbedrijf is voor de toekomst te klein. Dat is een zorgpunt. Ook voor de De Stadserven en verpachtbedrijf Kampereiland Vastgoed NV, die het gebied als eigenaar/verpachter beheeren. Stilstand is hier achteruitgang. 'Wat we met elkaar zeker niet willen is dat Kampereiland op den duur een museumdorp wordt, hoe mooi dat ook is', stelt rentmeester Martin Visscher, directeur van De Stadserven. 'We hebben geen behoefte aan een museumlandschap dat met subsidie in stand wordt gehouden. We willen perspectiefvolle landbouw houden en stimuleren en we willen de omgeving versterken.'

Weidse Waarden

Onder de naam 'Weidse Waarden' is Stadserven daarom met een project begonnen om bij te dragen aan een perspectiefvolle toekomst voor Kampereiland. Er wordt 1 miljoen euro apart gezet. De verpachter wil dat ten goede laten komen aan het gebied en zijn pachters. Stadserven probeert dat bedrag met overheidsbijdragen te verdubbelen; de provincie Overijssel heeft al 750.000 euro toegezegd.

Het is buiten kijf dat landbouw de economische drager is en blijft voor dit unieke gebied, benadrukt rentmeester Sander Simonse, projectleider van de Weidse Waarden. Voor Stadserven speelt in deze prioriteit voor de landbouw mee dat ze geen vervreemding van 'het erfgoed der vaderen wil' en een redelijk (pacht)rendement wil blijven halen. Dat kan alleen, als de landbouwbedrijven geld opleveren en zich duurzaam ontwikkelen, zodat ze ook in de toekomst de pacht kunnen blijven betalen. Dat betekent dat ze moeten groeien en/of verbreden en dat ze daarvoor passende initiatieven ontwikkelen. Met steun van de Stadserven.

'Geen behoefte aan een museumlandschap dat met subsidie in stand wordt gehouden'

Boeren zelf zeggen al gauw dat schaalvergroting nodig is om te kunnen blijven bestaan, het kan echter ook via duurzaamheid, verbreding en verdieping, verwacht Martin Visscher. 'Schaalvergroting is niet voor alle bedrijven dé oplossing voor de toekomst.' Bij duurzame landbouw denkt hij aan mestvergisting. Die kan energie leveren aan het eigen bedrijf, maar ook aan de nabij gelegen collegabedrijven of tuinders in de Koekoekspolder. Zonne- en windenergie is ook een mogelijkheid. De bedrijven zorgen zelf voor schone energie. Dergelijke initiatieven pakken veehouders nu op. Ondernemers willen lage-kosten-melkveestallen bouwen in combinatie met zonne-energie; anderen oriënteren zich op duurzame stalbouw in combinatie met mestverwerking.

Voor verbreding heeft Martin Visscher natuurbeheer, zorg of kinderopvang op het oog. Bij verdieping is streekmelk een optie. Ook daarmee gaan veehouders daadwerkelijk aan de slag. Twee van hen gaan streekmelk aanbieden. Anderen zijn bezig om de zorgtak verder te professionaliseren of om kleinschalig, toeristisch verblijf aan te bieden. Weer anderen richten zich op natuureducatie met een mobiele observatiehut.

Geen vetpot

Melkveehouder Marten Knol moet het allemaal nog zien gebeuren. Verbreden, er een activiteit bij nemen, ziet hij zichzelf niet doen. Anderen misschien wel. 'Het lijkt me geen vetpot. Voor de meesten zal het toch groeien worden', verwacht hij. Knol heeft voor zichzelf en zijn collega's de hoop gevestigd op het versneld stoppen van verschillende pachtbedrijven. 'De blijvers moeten naar meer koeien toe. Er zijn boeren die denken dat ze het met 50, 60 koeien redden, maar op den duur lukt ze dat niet.' Zo'n uitspraak kenmerkt de Kampereilanders. Eerlijk zeggen waar het op staat en doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg. Ook de bewoners maken Kampereiland tot iets heel eigens.

www.destadserven.nl

??? ??????
 ???? ????? ??
 ????? ??

??? ??????
 ???? ????? ??
 ????? ??

Het eeuwig recht op op- en aanwas

Het Kampereiland kent een lange en rijke historie. In 1363 verleende bisschop Jan van Arkel de stad Kampen het eeuwig recht op de op- en aanwas van alle zandplaten en gorzen in de monding van de IJssel. Het was eigenlijk een ruil, waarbij de bisschop het recht op de Mastenbroekerpolder tussen Zwolle en Hasselt ruilde voor de rechten op Kampereiland. In de loop der eeuwen is het Kampereiland dankzij de aanwas ongeveer driemaal in omvang toegenomen. Het telt nu 4.800 hectare, verdeeld in vier gebieden: Kampereiland zelf, de Mandjeswaard, de Meln en de Pieper. Lange tijd werden de karakteristieke boerderijen op een terp gebouwd vanwege de kans op hoog

water. Tot aan de afsluiting van de Zuiderzee kwam het regelmatig voor dat de gronden onderstromden. Na de aanleg van de Afsluitdijk was het niet meer nodig op zo'n verhoging te bouwen. Dat is in het gebied ook te zien. Een deel van de pachters in Kampen had aanvankelijk zijn boerderijen in het veilige, droge Kampen. Nu nog zijn de restanten van deze stadserven in het straatbeeld te zien. Later verhuisden de boeren naar het Kampereiland zelf. Dat gebeurde in de jaren vijftig, onder aandrang van de gemeente. De bestaande pachtboeren moesten toen grond inleveren ten gunste van de stadsboeren. Het heeft ertoe geleid dat de bedrijven nu gemiddeld rond

de 30 hectare grond hebben, terwijl sommigen voorheen wel 50 hectare hadden. Sinds 2007 is de gemeente Kampen niet meer de eigenaar van Kampereiland, maar De Stadserven, een privaat verpachtbedrijf waarvan de gemeente Kampen 100% aandeelhouder is. Aan de stadsboerderijen heeft het bedrijf De Stadserven zijn naam te danken. Het rentmeesterkantoor Noorderstaete voert de directie voor De Stadserven en zorgt voor het dagelijks beheer. Behalve pachtbedrijven kent De Stadserven twee beroepsvissers en geeft ze op grond van het 'heerlijk' visrecht 1600 visvergunningen uit en 300 vergunningen aan palingpeurders.